

Марія МАСЛОВСЬКА

ПОГЛЯДИ ВАЛЕРІЯ ШЕВЧУКА НА ІСТОРІЮ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

В статті розглядається питання культурного розвитку української нації, фактори її руйнації та рекомендації збереження тисячолітньої культури українського народу.

Валерій Олександрович Шевчук – письменник, літературознавець, історик, перекладач, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка, літературних премій імені М. Коцюбинського, Є. Маланюка, І. Огієнка, А. Кримського, О. Пчілки та ін. Та найголовніша місія Валерія Шевчука – це громадянська позиція, його велика любов до України і її народу.

„Бог дарував нам Україну. Так будьмо ж ми, українці, нині живучі в Україні та за її межами, гідними цього дару” – ці слова В. Шевчук висловив на конференції 8 жовтня 2009 року в м. Житомирі.

Письменник переконаний, що духовно багатію людина стає завдяки глибинному сприйняттю рідної культури. Самосвідомість виховує тільки власна культура: „Самосвідомість може виховати лишень власна культура, яка при вихованні окремих особистостей має створити основу для їхнього духовного життя” [6: С.5].

Валерій Шевчук стверджує те, що кожен народ повинен збагачуватися надбаннями інших культур, – це безперечно. Та, на жаль, як зазначає письменник інші культури: «можуть стати руйнівним чинником щодо автентичного, неагресивного національного ества, перетворюючи людину з істоти самодостатньої в людину провінційну, регіональну, власне імператора, що для нормального життя національного організму приносить видимі загрози» [6: С.6]. Що, на жаль, сталося з українською культурою.

Валерій Олександрович наголошує на тому, що для того, щоб забезпечити себе свідомо від негативного впливу інших культур, треба свідомо вивчати і знати передусім те, що здобув її народ. Свідомо людина є часткою нації, а нація складається саме з таких свідомих часток. Саме ці свідомі люди творили і творять національну культуру. Бо в понятті „національна” вкладено розуміння своя, рідна.

Люди творять неповторну, раз і назавжди дану культуру, яка потребує не лише постійного збагачення, а й оборони цієї культури, і віковичних традицій, нащадком якої є людина.

Треба відмітити, що В. Шевчук є болем говорить про асимілятивні явища серед етносів, які вважає смертельними для народного організму: „Асимілятивний член етносу стає ніби ампутована частина тіла, тобто мертвою стосовно живого, від якого відпала, а прищеплюючись до чужого, продовжує жити вже для нього, хоча часом своєю природу й зберігає, але соки і кров у ній починають текти чужі” [6: 7].

Великого значення письменник надає свідомості особистості, яка вміє плекати рідну культуру, берегти традиції, звичаї предків. Самозбереження нації він вбачає у „заповітах предків”, а культура і є такими заповідями предків [6: 7].

Розглядаючи український народ в його історичному розвитку, письменник наголошує, що український народ не зник лише тому, що «йому було що воскресати» [6: 7].

Великий гуманіст закликає відроджувати і берегти рідну українську культуру. Він наголошує, що „процес відродження загубленої культури – необхідна і вкрай важлива справа для самостановлення, самоукріплення, самостояння” [6: 7].

Зрозуміла річ, не все вдається відновити, зберегти та це треба робити в ім'я майбутніх поколінь. Треба прикласти великих зусиль, щоб цей процес пішов «бо людина, культура народу якої ущерблена, сама стає ущербленою і жодні чужі культури тут не зарадять [6: 8].

Валерій Шевчук закликає не наслідувати інших, а берегти і примножувати свою велику, багату культуру великого народу: «Не наслідувати інших нам треба, а творити себе автентичних, і не для агресії та нівеляції інших народів, як це чинять нації – хижакі, а задля відчуття власної повноцінності, не пихи, а самодостатності, щоб твердо стояти на ногах як добротворча сутність і щоб не хитали нас зусебнічні вітри» [6: 8].

Історик-українознавець у своїй праці „Загублена українська культура за тисячу років” розглядає основні фактори нищення прабатьківської культури. Серед цих факторів, що призвели до трагедії великий народ він називає міжусобницькі війни, які тяглися іноді по 12-17 років, іноземну агресію, яка кілька століть передавала з рук в руки Руську державу. Грабувались і палились міста і села, церкви і книгозбірні: „Тим то воно й сталося, що в нашому часі залишилося з великої культури Київської держави тільки 180 харатейних (тобто писаних на пергаменті рукописів, притому частина з них в уривках... [6: 11]. Ще одним фактором є знищення світської літератури, яка не переписувалась, бо не входила до монастирських бібліотек: “Отож до нашого часу дійшли хіба окрушини книжного багатства Київської Русі [6: 11].

Звичайно, спаленого, знищеного ніколи не віднайти, не

повернути. З боєм В. Шевчук говорить про те, що народи завойовники привласнювали все собі, вивозили на Північ, де і сьогодні ці скарби знаходяться. Посилаючись на документи і твори XI – ХУІІІ ст. В. Шевчук говорить про те, що „проведена грандіозна фальсифікація історії, бо ті мали амбіцію проголосувати себе спадкоємцями київського трону чи „стола”, як тоді казали” [6: 13]. Мається на увазі, всі, хто приходив в Русь чи Україну.

Посилаючись на документи, твори, на «Слово о полку Ігоревім», „Історію Русів”, „Повість врем'яних літ” та інші джерела В. Шевчук розповідає про привласнення Російською імперією етноніма „Русь”, про походження українського народу тощо. Також велика увага приділена твердженню, що билини – це український епос, особливо Київський та Галицько-Волинський цикли. Треба відмітити, що Валерій Шевчук звертає нашу увагу на те, що про Україну писали росіяни Ф. Ізмайлов, К. Батюшков, М. Карамзін, О. Пушкін, К. Рилєєв, Ф. Булгарін, М. Погодін та ін. Та, на жаль, цю літературу можна розглядати під кутом „Україна в російському письменстві. „Вона відбиває не так ментальність українського народу, як погляд колонізаторів на захоплену ними землю з уваги на екзотику того краю – і це чинилось у романтичному дусі” [6: 50]. Такої літератури особливо багато витворено в 20-40-ві роки ХІХ ст. Треба відмітити, що значна частина російськомовної (та й польськомовної літератури І половини ХІХ ст. залишається для нас утраченою, хоч далеко не все заслуговує на забуття.

У своєму дослідженні Валерій Шевчук називає імена письменників та їх праці, які зовсім невідомі в літературі Іван Свічинський „Українська сирота” (1807), О. Павловський „Відьми та злодійники, чи дивна пригода” (1808), Василь Наріжний „Бурсак”, І. Вернет, Любов Кричевська „Дніпро”, „Журнал, присвячений моїм друзям” (1817-1818) та ін. „Я навмисне докладно зупинився саме на цьому періоді і цій літературі, бо її посправжньому можна назвати загубленою для сучасного українського читача. Але саме вона найяскравіше з'являє український літ процес І половини ХІХ ст... [6: 54].

На жаль, багато втратила українська культура і в ХХ столітті. Це сталося через складні суспільно-політичні умови, бо Україна потрапила в ще жорстокіший політичний гніт. Хоч своєрідний культурний вибух відбувся в часи визвольних змагань у 1917-1919 рр. „Після захоплення й окупації російськими комуністами-більшовиками Східної України в час так званого „військового комунізму” настала культурна пауза, українські видавництва закривалися, а культурні інституції перетворювалися в пропагандистські органи тоталітаризму” [6: 63].

Другим культурним вибухом були 1925-1929 рр. Потім почалася акція знищення культури „Цю знищену культуру також можна назвати загубленою чи напівзагубленою, бо творчий набуток митців нищився нещадно, відтак усі ті видання перетворювались у бібліографічні рідкості і далеко не все вартісне перевидано” [6: 64].

Валерій Шевчук з боєм говорить про літературу тоталітарного комуністичного режиму. Втрачена вона тому, „що була вона антигуманна по суті і служила ідеям ворожим для українського народу” [6: 64]. Ця література проповідувала ідеї колонізаторів, а не власні, „питомі національні” [6: 12]. Валерій Олександрович зазначає, що в цій масі траплялися цікаві „естетичні спалахи” в творчості окремих письменників (шістдесятники, Київська школа поетів, так звана „Тиха література” 70-80 рр., опозиційна література (дисидентів). Письменник відзначає, що в еміграції утвердилися й почали свою працю Г. Журба, Д. Гуменна, І. Багрянний, У. Самчук, Т. Осьмачка та інші, які зробили великий внесок в українську літературу та культуру.

Зразки нашої культури розкидані по всьому світі, заховані через наші незнання, через духовне недбальство в бібліотеках, архівах своєї країни і в інших країнах. Наше завдання зібрати все „щоб росли в нас не безбатченки, а люди саме української культури, які, не відсуваючи від себе здобутків культур чужих, щоб духовно виростали й виховували достойно своїх дітей в людей українських [6: 73].

Великий письменник переконаний, що лише культура є духовним хлібом, „світлом світу”, що зробить з нас повновартісних людей без комплексів меншовартості та пригнобленості. Треба поважати себе, тоді нас поважатимуть інші. „Наші предки щодо цього про нас подбали у важких, а часом неймовірних умовах вони творили українську культуру, бо думали і дбали не лише про себе, а й про нас” [6: 74].

Наше завдання зберегти, розвинути і примножити нашу культуру, яка служитиме прийдешнім поколінням, бо не може загинути тисячолітня культура великого народу, бо не може загинути народ, який творив цю культуру.

Література:

1. Шевчук В. Національна ідея в Україні. Історичний нарис. – К., 2006. – 76 с.
2. Шевчук В. Українська культура. Загальні питання. – К., 2007.
3. Шевчук В. Дорога в тисячу років. – К., 1990. – 408 с.
4. Шевчук В. Просвічений володар. – К., 2006. – 461 с.
5. Шевчук В. Козацька держава. – К., 1995. – 392 с.

6. Шевчук В. Загублена українська культура за тисячу років. – К., 2008. – 74 с.

Масловская М.В. Взгляды Валерия Шевчука на историю развития украинской культуры.

В статье рассматриваются вопросы культурного развития украинской нации, факторы ее разрушающие, а также даются рекомендации по сохранению тысячелетней культуры украинского народа.

Maslovska M.V. The views of Valery Shevchuk on the history of development of the Ukrainian culture.

The article deals with the questions of the cultural development of the Ukrainian nation, the factors of its destruction and recommendations connected with the preservation of millennial culture of the Ukrainian people.